

Troballa de fragments de dirhem de les Taifes

A. BOFARULL I COMENGE

El motiu d'aquest petit treball, és donar a conèixer una troballa de 1.245 fragments de dirhem, en un poble de la província de València, del qual s'ignora el nom, així com si la troballa va ésser sola o junt amb altres monedes o dirhems sencers o triada, retirant les senceres, així com també l'any de la troballa.

És freqüent que en les troballes de monedes hispano-àrabs tan aïllades com en tresorets, es trobin junt amb els dirhems, fragments tan partits amb alguna mena d'estenalles, com de tallats amb escarpa o cisalla, de diferents formes, mides i pes, que si en un principi sembla que s'hagin partit accidentalment, per sortir de l'encunyació esquerdats i posteriorment trencats per ells mateixos en la seva manipulació, d'altres es veu clarament que la partició ha estat intencionada.

El motiu d'aquesta partició, no pot ser altre que la manca de moneda fraccionària del dirhem, per les compres i transaccions de poc valor o per equilibrar el pes dels dirhems per la diferència que tenen, ja que alguns dintre la mateixa emissió, arriben fins a 2 grams de pes de diferència i segurament haurien d'anar pesats a la balança, amb un pes teòric exigible determinat.

La fragmentació dels dirhems de billó de la troballa, no segueix un ordre lògic, que seria, tallar-los a la 1/2, 1/4 o 1/8 part del dirhem, que seria el més normal per facilitar el canvi, si no que estan tallats de diferents formes i pesos, com també encunyats sobre cospells reduïts de pes i mida, i els seus pesos van d'0'15 a 2'75 grams.

La majoria són de IAHIA ALMAMUN.435-468. H.1043-1075.A.D. encunyades a Toledo i València i de ABDELMELIK ALMUDAFAR.453-457.H.1061-1064.A.D. de la seca de València.

També hi ha fragments de Lleida de IUSUF ALMUDAFAR.438-470?.H.1046-1077 ?.A.D., de Calataiud de MOHAMED ADIDODAULA.438-440.H.1046-1048.A.D., de L'Al-Andalus (Sevilla), de ABBAD ALMOTADID, 434-461.H.1042-1068.A.D., de Saragossa de SULEIMAN 430-438 ?.H.1038-1046? A.D. i probablement de Dénia d'ALI IKBALODAULA 436-468.H.1044-1075.A.D. per la seva llegenda, ja que ni Vives ni Prieto Vives la descriuen i finalment hi ha un grup de 612 fragments, que per ésser molt petits de diàmetre o per la seva conservació no tenen les suficients dades per atribuir-los amb certesa, però per les seves característiques es poden atribuir a Toledo i València en els regnats de IAHA ALMAMUN I ABDELMELIK ALMUDAFAR.

Per els anys de les seves encunyacions es veu que són contemporànies, amb una diferència entre la primera encunyació i l'última de 39 anys, i van des de l'any 1038 al 1077 de la nostra era.

COMPOSICIÓ DE LA TROBALLA

REGNE DE TOLEDO I VALÈNCIA

IAHA ALMAMUN 435-468.H.1043-1075.A.D.

I MEDINA TOLEDO

Emissió de 462-463.H.1069-1070.A.D.

REF.VIVES: 1109-1110. PRIETO VIVES: 337.

Metall. Billó.

Pes. de 0'70 a 1'0 Gram=3 Fragments.

Làmina I. Núm. 1-2

II MEDINA TOLEDO

Emissió de 465-468.H.1072-1075.A.D.

REF. VIVES: 1111-1114. PRIETO VIVES: 338. MILES: 522-523.

Pes Dirhems en MILES: 522, any 466, 6'59 Grams, i el 523, any 468. 4'47 Grams.

Anys trobats en els fragments de Dirhem.

Any 465. (12) Fragments.

Metall. Billó.

Distribució de la troballa per intervals de pes de 0'25 Grams.

Total fragments: 173.

De 0'20 a 0'45 Grs. = 107 Frag. De 1'21 a 1'45 Grs. = 7 Frag.

De 0'46 a 0'70 Grs. = 21 Frag. De 1'46 a 1'70 Grs. = 5 Frag.

De 0'71 a 0'95 Grs. = 25 Frag. De 1'71 a 1'95 Grs. = 2 Frag.

De 0'96 a 1'20 Grs. = 6 Frag.

Làmina I. Núm. 3-4-5-6

III MEDINA VALÈNCIA

Emissió de 457.H.1064.A.D.

Ref. VIVES: 1102. PRIETO VIVES: 340

Anys trobats en els fragments de Dirhem.

Any 457 (3) Fragments.

Metall. Billó.

Distribució de la troballa per intervals de pes de 0'25 Grams

Total fragments: 21

De 0'40 a 0'65 Grs. = 4 Frag. De 1'41 a 1'65 Grs. = 2 Frag.

De 0'66 a 0'90 Grs. = 4 Frag. De 1'66 a 1'90 Grs. = 2 Frag.

De 0'91 a 1'15 Grs. = 6 Frag. De 1'91 a 2'15 Grs. = 1 Frag.

De 1'16 a 1'40 Grs. = 2 Frag.

Làmina I. Núm. 7-8.

IV VALÈNCIA

Emissió de 459-462.H. 1066-1069 A.D.

REF. VIVES: 1105-1107. PRIETO VIVES: 342. MILES: 520—521.

Pes Dirhems en Miles: 520-521, any 459, 4'55 i 3'50 Grams.

Anys trobats en els fragments de Dirhem.

Any 459 (12), 460 (2), 461 (4) fragments

Metall. billó.

Distribució de la troballa per intervals de pes de 0'25 Grams.

Total fragments: 192.

De 0'40 a 0'65 Grs. = 48 Frag. De 1'66 a 1'90 Grs. = 6 Frag.

De 0'66 a 0'90 Grs. = 31 Frag. De 1'91 a 2'15 Grs. = 12 Frag.

De 0'91 a 1'15 Grs. = 29 Frag. De 2'16 a 2'40 Grs. = 5 Frag.

De 1'16 a 1'40 Grs. = 25 Frag. De 2'41 a 2'65 Grs. = 5 Frag.

De 1'41 a 1'65 Grs. = 28 Frag. De 2'66 a 2'90 Grs. = 3 Frag.

Làmina I. Núm. 9-10-11-12.

REGNE DE VALÈNCIA

ABDELMELIK ALMUDAFAR.453-457.H.1061-1064.A.D.

V VALÈNCIA

Emissió de 454-456.H.1062-1063.A.D.

REF. VIVES: 1074-1076. PRIETO VIVES: 164. MILES: 184.

Pes Dirhem en MILES: 184, any 455. 3'46 Grams.

Anys trobats en els fragments de Dirhem.

Any 455. (2) i 456 (1) Fragments.

Metall. Billó.

Distribució de la troballa per intervals de pes de 0'25 Grams.

Total fragments: 41

De 0'40 a 0'65 Grs. = 7 Frag. De 1'41 a 1'65 Grs. = 3 Frag.

De 0'66 a 0'90 Grs. = 4 Frag. De 1'66 a 1'90 Grs. = 5 Frag.

De 0'91 a 1'15 Grs. = 7 Frag. De 1'91 a 2'15 Grs. = 5 Frag.

De 1'16 a 1'40 Grs. = 9 Frag. De 2'16 a 2'70 Grs. = 1 Frag.

Làmina I. Núm. 13-14-15.

VI VALÈNCIA

Emissió de 456-457.H.1063-1064.A.D.

REF. VIVES: 1077. PRIETO VIVES: 166. MILES: 185—186.

Pes Dirhem en MILES. 185, any 456, 3'68 Grams, i el 186 al mateix any 4'23 Grams.

Anys trobats en els fragments de Dirhem.

Any 456 (2) Fragments.

Metall. Billó.

Distribució de la troballa per intervals de pes de 0'25 Grams.

Total fragments: 58.

De 0'60 a 0'85 Grs. = 11 Frag. De 1'61 a 1'85 Grs. = 7 Frag.

De 0'86 a 1'10 Grs. = 5 Frag. De 1'86 a 2'10 Grs. = 4 Frag.

De 1'11 a 1'35 Grs. = 15 Frag. De 2'11 a 2'35 Grs. = 5 Frag.

De 1'36 a 1'60 Grs. = 11 Frag.

Làmina I. Núm. 16-17-18. Làmina II. Núm. 19

VII VALÈNCIA

Emissió de 454-456 i 456-457.H.1062-1064.A.D.

REF. VIVES: 1074-1076 i 1077. PRIETO VIVES: 164 i 166. MILES: 184—186.

Aquests fragments, en no veure's la part superior de la I.A., en què l'única diferència està en el nom de ADDAFIR que porta una emissió i l'altra que no porta aquest nom, però amb encunyació idèntica, fins i tot encunyats l'any 456.H. simultàniament, els englobem conjuntament i amb els nombres de referència ressenyats anteriorment.

Anys trobats en els fragments de Dirhem.

Any 456.H. (7) Fragments.

Metall. Billó.

Distribució de la troballa per intervals de pes de 0'25 Grams.

Total Fragments: 103.

De 0'45 a 0'70 Grs. = 51 Frag. De 1'46 a 1'70 Grs. = 4 Frag.

De 0'71 a 0'95 Grs. = 17 Frag. De 1'71 a 1'95 Grs. = — Frag.

De 0'96 a 1'20 Grs. = 19 Frag. De 1'96 a 2'20 Grs. = 4 Frag.

De 1'21 a 1'45 Grs. = 6 Frag. De 2'21 a 2'45 Grs. = 2 Frag.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

REGNE DE LLEIDA

IUSUF ALMUDAFAR. 438-470?. H. 1046-1077? A.D.

VIII LLEIDA

Emissió de 449-459.H.1057-1067.A.D.

REF. VIVES: 1244-1249. PRIETO VIVES: 281. MILES: 456.

Pes Dirhem en MILES: 456, any 449.H.2'45 Grams.

Metall. Billó.

Distribució de la troballa per intervals de pes de 0'25 Grams.

Total fragments: 30

De 0'20 a 0'45 Grs. = 10 Frag. De 0'96 a 1'20 Grs. = 3 Frag.

De 0'46 a 0'70 Grs. = 12 Frag. De 1'21 a 1'45 Grs. = 1 Frag.

De 0'71 a 0'95 Grs. = 4 Frag.

Làmina II. Núm. 20-21-22-23.

REGNE DE CALATAIUD

MOHAMED ADIDODAULA: 438-440.H. 1046-1048.A.D.

IX CALATAIUD

REF. VIVES: 1257. PRIETO VIVES: 292.

Metall. Billó.

Pes. 0'75 Grs. = 2 Frag.

Làmina II. Núm. 24-25.

REGNE DE SEVILLA

ABBAD ALMOTADID. 434-461.H.1042-1068.A.D.

X AL-ANDALUS

Emissió de 458-459.H.1065-1066.A.D.

REF. VIVES: 931-932. PRIETO VIVES: 399.

Metall. Billó.

Pes 0'56 Grs. = 1 Frag.

Làmina II. Núm. 26

19

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

31

32

33

REGNE DE SARAGOSSA

SULEIMAN. 430-438. ?H.1038-1046 ?A.D.

XI SARAGOSSA

Emissió de 439.H.1047.A.D.

REF. VIVES: 1168. PRIETO VIVES: 260.

Metall. Billó.

Pes 0'55 Grs. = 1 Frag.

Làmina II. Núm. 27

REGNE DE DÉNIA I LES BALEARS?

ALI IKBALODAULA.436-468.H.1044-1075.A.D.?

XII DÉNIA?

REF. VIVES: -. PRIETO VIVES: -.

Metall. Billó.

Atribueixo aquests fragments a ALI IKBALODAULA, perquè l'any 446.H., pren també el títol de MOIZODAULA, i el 457.H. deixa d'invocar HIXEM.II i el substitueix per l'indeterminat d'ABDALA. Aquests fragments porten en la part superior de la II.A, el títol de MOIZO i invoquen ABDALA uns i DAULA en la part inferior, els altres. Però naturalment en no tenir més dades, en ser fragments, la seva certesa és reservada.

Per la seva tipologia els agrupo en quatre tipus.

TIPUS I: Amb MOIZO e INAM ABDALA en la part superior de la II.A.

Pes de 0'40 a 0'60 Gr. = 3 fragments.

Làmina II. Núm. 28-29.

TIPUS II: Igual però diferent encunyació.

Pes de 0'40 a 0'50 Gr. = 2 fragments.

Làmina II. Núm. 30.

TIPUS III: Igual, però diferent encunyació.

Pes 0'55 Gr. = 1 fragment.

Làmina II. Núm. 31

TIPUS IV: Amb DAULA en la part inferior de la II.A.

Pes de 0'50 A 0'60 Gr. = 2 fragments.

Làmina II. Núm. 32-33.

INCERTES

Fragments que per la seva conservació o per no tenir suficients dades, no es poden classificar en les diferents encunyacions, amb seguretat, però per les seves característiques es poden englobar amb les encunyacions de IAHA ALMAMUN i ABDELMELIK ALMUDAFAR de les seques de TOLEDO i majoritàriament de VALÈNCIA.

Metall. Billó.

Distribució de la troballa per intervals de pes de 0'25 Grams.

Total fragments: 612.

De 0'15 a 0'40 Grs. = 392 Frag. De 1'16 a 1'40 Grs. = 3 Frag.

De 0'41 a 0'65 Grs. = 177 Frag. De 1'41 a 1'65 Grs. = 2 Frag.

De 0'66 a 0'90 Grs. = 18 Frag. De 1'66 a 1'90 Grs. = 3 Frag.

De 0'91 a 1'15 Grs. = 13 Frag. De 1'91 a 2'15 Grs. = 4 Frag.

Total troballa; 1.245 fragments, menys 612 d'incertes, el 49'15 % del total, queden 633 fragments, el 50'85 % de tot el lot.

Percentatge dels 633 fragments per regnats i seques:

IAHA ALMAMUN	MEDINA TOLEDO.	V.1109-1110.PV.337.	=	3 Frag. 0'47 %.
IAHA ALMAMUN	MEDINA TOLEDO.	V.1111-1114.PV.338.	=	173 Frag. 27'33 %.
TOTAL SECA DE MEDINA TOLEDO.		3 + 173.	=	176 Frag. 27'80 %.
IAHA ALMAMUN	MEDINA			
	VALÈNCIA.	V.1102.PV.340.	=	21 Frag. 3'31 %.
IAHA ALMAMUN	MEDINA			
	VALÈNCIA.	V.1105-1107.PV.342.	=	192 Frag. 30'33 %.
TOTAL SECA DE MEDINA VALÈNCIA.		21 + 192.	=	213 Frag. 33'64 %.
TOTAL REGNAT IAHA ALMAMUN.		176 x 213.	=	389 Frag. 61'45 %.
ABDELMELIK ALMUDAFAR	VALÈNCIA.	V.1074-1076.PV.164.	=	41 Frag. 6'47 %.
ABDELMELIK ALMUDAFAR	VALÈNCIA.	V.1077.PV.166.	=	58 Frag. 9'16 %.
ABDELMELIK ALMUDAFAR	VALÈNCIA.	V.1074-1076 i 1077.PV.164,166	=	103 Frag. 16'27 %.
TOTAL REGNAT ABDELMELIK ALMUDAFAR.		41 + 58 + 103.	=	202 Frag. 31'91 %.
IUSUF ALMUDAFAR	LLEIDA.	V.1244-1249.PV.281.	=	30 Frag. 4'73 %.
MOHAMED ADIDODAULA	CALATAIUD.	V.1257.PV.292.	=	2 Frag. 0'31 %.
ABBAD ALMUTADID	AL-ANDALUS.	V.931-932.PV.399.	=	1 Frag. 0'15 %.
SILEIMAN	SARAGOSSA.	V.1168.PV.260.	=	1 Frag. 0'15 %.
ALI IKBALODAULA?	DÈNIA?.	V.-.PV.-.	=	8 Frag. 1'26 %.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

ANTONIO VIVES ESCUDERO: *Monedas de dinastías arabigo-españolas*. Madrid. 1893

ANTONIO PRIETO Y VIVES: *Los reyes de taifas*. Madrid 1926.

GEORGE C. MILES: *Coins of the spanish muluk al-tuwaif*. New York 1954.